

Filmens suggestiva inflytande på barn och ungdom.

Av docenten DAVID LUND, Stockholm.

Som bekant äro alldeles särskilt unga människor utsatta för suggestion, emedan de låta sig ledas av känslorna i högre grad än äldre, då ju deras erfarenhet och förstånd icke räcka till för vederbörlig kritik, och då de icke förfoga över motföreställningar i tillräcklig grad. De suggererade föreställningarna korrigerar den unge föga eller ock ej alls. Tydligast torde suggestionen kunna sägas framträda i efterhärmandet av andra människors handlingar. Se t. ex. på pojken, som vill verka vuxen, huru han spottar, svär och röker, eller på flickan i ton-åren, som vill agera dam! Ej sällan är det en vrågbild av den vuxna människans sätt att uppträda, som man får se hos barn och ungdom.

Suggestivt inflytande av lektyr och ej minst av film kan även leda till efterhärming av olika art, givetvis beroende på lektyrens eller filmens kvalitet. I en del fall är det möjligt att direkt peka på ett sådant inflytande såsom utslagsgivande faktor vid tillkomsten av vissa handlingar t. ex. utslag av en del ungdomsförvillelser. Ofta är det dock endast det löjliga, som bäst synes vara ägnat att efterhärma. Både i Peking och Paris, Stockholm och Trosa har man nog observerat pojken, som söker spela Chaplin.

I en artikel »Jugendpsyche und Kinematograph« i Zeitschrift für Kinderforschung (sept. 1911) belyser O. Götze särskilt den dåliga filmens inflytande på ungdomens i utveckling varande sjäsliv och framhåller bl. a., att föreställningslivet blir förvirrat, ty det visas scener och händelser

på filmen, som icke förekomma i det verkliga livet. En osann förvrängd värld kommer att dominera i barnets själsliv. Det som i verkliga livet behöver timmar, dagar, veckor, ja, år för att hända, avspelas på filmen inom några minuter måhända. Oupphörlig scenväxling, ofta obegripliga situationer, som framträda i ologiskt tankesammanhang, medföra tvivel och konfusion i barnets hela föreställningsliv. Den vuxna och erfarna människan inser det osanna och fantastiska i filmen. Men för barnet blir det verklighet, och föreställningskretsen blir genom falska föreställningar av intensiv styrka abnormt utvidgad. Rån- och mordscener m. m. medföra hos barnen raa föreställningar och känslotrubbning. Genom sensationsdramernas hastiga växling av sentimentalitet, råhet o. s. v. förlorar den unge och oerfarne den sanna medkänslan eller avskyn, och känslöförmålor inställa sig ej sällan.

Man torde även med visst berättigande kunna säga, att barnets vilja påverkas, ty de emotionella bilderna i viljemotiven kunna ju vara like så utslagsgivande som medvetandets intellektuella element. Enligt erfarenhet synes det vara säll utom allt tvivel, att genom dålig litteratur, dålig filmkonst o. s. v. förstört föreställnings- och känsloliv är en ingalunda oviktig orsak till allmän asocial läggning. Varje föreställning torde kunna sägas ha sin särskilda känsloton, som hos varje individ allt efter art, intensitet och tidsutdräkt är olika. En och samma föreställning utlöser hos den ene positiva, hos den andre negativa känslor; hos en tredje är den måhända indifferent. Hos den ene äro känslotonerna svaga, hos den andre starka, ja, alltför starkt stegrade. Starkt stegrade känslor kunna bliva orsak till stegrade viljetryningar, handlingar. Perversa känslor kunna vara orsak till perversa handlingar. Vid stegrade känslor uteslutes i mer eller mindre grad förståndsverksamheten, och ohämmat stegras känslorna så, att de måste utlösas i handlingar.

Erfarenheten torde även tillräckligt ha visat, att littera-

tur och film äga en mycket stark inverkan på de ungas fantasi. Fantasiens material består ju av produktiva medvetenhetselement, som förut utgjorts av sinnliga varseblivningar. Om nu dessa varseblivningar till övervägande del äro t. ex. i etiskt avseende dåliga, så torde härav följa, att fantasien vid sin bildning av nya föreställningskomplex till övervägande del har etiskt förkastliga föreställningar och föreställningsserier till byggnadsmaterial, och fantasilivet kommer att behärras av det etiskt dåliga. Ävenledes torde man kunna tänka sig, att varseblivningarna och föreställningarna bliva alltför talrika och av alltför varierande art, så att fantasiverksamheten blir alltför livlig och utsvävande.

Det är självfallet, at det suggestiva inflytande, som t. ex. filmen kan åstadkomma, icke endast är av förkastlig art utan även kan vara till gagn för kunskapsbibringande, vidgande av blicken på livet och dess företeelser och framför allt till gagn för erhållandet av moraliska impulser i och för viljelivets daning i rätt riktning. Låt moraliskt fallna människor se en sådan film som »Stormmyrtösen«, och jag tror, att ingen skiljes från denna verkligt konstnärliga och förädlade film utan att i sitt hjärta bära med sig sentensen: »Och så blev Helga ett mått, varmed han mätte andra människor.« Ja, vi kanske ej behöva vara så värst moraliskt fallna eller förfallna för att suggereras starkt av denna film. Relativiteten i våra begrepp spelar givetvis här in. Även de verkligt goda och ädla människonaturerna torde genom en sådan film som den här åsyftade få en impuls till stegrad ädelhet och goda gärningar.

Men det torde tillåtas mig göra undantag även med avseende å de verkligt goda filmerna. Av skäl, som i det föregående framhållits, är det säkerligen endast till skada att låta barn på 5—10 år se filmer över huvud taget med undantag endast för skildringar av geografisk eller liknande art eller möjligen film med sagomotiv. Filmerna må i övrigt vara aldrig så goda. De äro dock ej avsedda för nyssnämnda åldersstadier. Författaren till dessa rader har själv närvarit

vid en barnföreställning, då »Dunungen« gavs, och då lokalen var till sista plats fylld av barn, huvudsakligen flickor under 12-årsåldern. »Det är en utomordentligt vacker film«, sade min följeslagerska, »men inte blir det några »dunungar« av dessa barn, som så tidigt få genomleva Dunungens liv på duken«. Utan tvivel låg det en sanning i dessa ord.

Då nu biografen spelar en så stor roll i det nutida barnets nöjesliv, och då det oavlåttligt visar sig, att just de vanartade barnen gjorts sig skyldiga till snatteri och stöld för att få medel till biografbesök, anställde jag år 1916 en undersökning bland vanartade gossar för att få en uppfattning om, vilket innehåll i de olika filmerna, som mest tilltalade dessa unga. I sådant syfte ställdes till gossarna en fråga med lättfattlig formulering angående vilka filmer som tilltalade dem mest, och som de bäst mindes. Gossarna uppmanades att nedskryva detta så utförligt som möjligt. I undersökningen deltog 169 gossar, men av dessa hade 18 mycket sällan besökt biograf, vadan mera utförliga svar kommo att avgivas av endast 151. Av dessa 151 hade 109 besökt biograf mycket ofta, en del varje dag, en annan del varannan och ett mindre antal gossar från större städer hade övervarit flera biograföreställningar samma dag.

I de skriftliga svaren hade en del ganska utförligt redogjort för innehållet i de filmer, som de bäst tyckt om, andra åter hade namngivit filmerna, och med ledning härav förelogs en gruppering av filmernas innehåll och tendens.

En likartad undersökning företogs ungefär samtidigt i Södertälje folkskolor av d:r G. Brandell, varvid förfaringsättet var ungefär likartat med det förut anförda. De barn, som deltog i undersökningen, tillhörde folkskolans tredje och fjärde klasser. Åldern å dessa folkskolebarn var delvis lägre än åldern å de vanartade gossarna, och äro i anledning härav resultatet från de båda undersökningarna icke fullt jämförliga. Då dock vid undersökningen av de vanartade, på skyddsuppföstringsanstalt intagna gossarna uttryckligen framhölls, att endast sådana filmer skulle tagas

i betraktande, vilka gossarna sett före inträdet på anstalten och sålunda ej sådana, som de sett å anstaltens egen biograf, där sträng censur av filmerna är nödvändig, och då maximum-åldern vid inträde å anstalten utgör 15 år (medelåldern omkring 13 år), torde dock den nyssnämnda differensen ur jämförelsesynpunkt kunna anses vara relativt liten.

I vilken mån de unga föredragit det ena eller andra motivet framgår av följande jämförelsetabell (första kolumnen avser folkskolebarn, andra vanartade gossar):

Detektiv- och förbrytardramer	15,0 %	39,7 %
Äventyrsdramer av annan art	23,3 -	19,2 -
Skämtbilder	25,1 -	11,9 -
Indiandramer	6,4 -	5,9 -
Krigsdramer och krigsbilder	7,5 -	5,9 -
Sorgespel	13,4 -	5,3 -
Geografiska bilder	11,2 -	3,3 -
Erotiska motiv	5,8 -	3,3 -
Historiska dramer	2,6 -	1,9 -
Altruistiska motiv	1,1 -	1,9 -
Sociala bildserier	- -	1,3 -

De ovan anförda filmmotiven äro rangerade med hänsyn till graden av omtyckthet hos de 151 vanartade och brottsliga gossarna. Detektiv- och förbrytardramerna komma härvidlag först och sedan äventyrsdramer av annan art. Ej mindre än 58,9 % av de vanartade ha föredragit dessa motiv. Graden av omtyckthet sjunker sedan hastigt, i samma mån det starkt fantasieggande inslaget i filmmotiven förminskas. Av intresse är att se vid en jämförelse emellan de 161 välartade folkskolegossarna och de 151 vanartade att skämtbilderna visa största grad av omtyckthet hos de förstnämnda (25,1 %), ävensom att detektiv- och förbrytardramerna föredragits bland dessa av endast 15 %, d. v. s. inte ens av hälften så stort antal som hos de vanartade gossarna. I de sistnämndas redogörelser för innehållet i äventyrsdramerna över huvud taget finner man hos de flesta nog så härresande detaljer och även utförlighet. Detta synes sålun-

da visa, att resp. filmers innehåll ägt den känslöbetoning, som är nödvändig för uppkomsten av en intensiv fantasi-verksamhet. Det torde väl kunna sägas ligga utom allt tvivel, att denna abnormt stegrade fantasiverksamhet kan vara till skada för de ungas intellektuella och moraliska utveckling. Att åtminstone det senare kunde varit fallet, ja, att det suggestiva inflytandet måhända i en del fall varit de asociala handlingarnas direkta orsak, torde de ovan anförda jämförelsesiffrorna vara ägnade att belysa. Särskilt differensen emellan de två barn-kategoriernas siffror ifråga om detektiv- och förbrytardramernas grad av omtyckthet synes giva stöd för ett sådant antagande på ett mycket klart och tydligt sätt.